

ПОРОЧНИ СТЕРЕОТИПИ В УЧТИВОТО ОБЩЕСТВО

От Дъглас Лейкок*

Laycock, Douglas. (1991). *Vicious Stereotypes in Polite Society.* University of Minnesota Law School. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy, <https://hdl.handle.net/11299/166046>.

Анотация: Статията на проф. Дъглас Лейкок разглежда склонността на хората да създават стереотипи за тези, с които не са съгласни, за тези, чиито интереси са в противоречие с техните, или за тези, които просто са различни от тях. Подобни стереотипи създават и засилват предразсъдъци, изкривяват политиката, политическите и конституционни дебати. Противно на представите на много хора, подобни предразсъдъци и стереотипи са еднакво характерни и за представителите на елита, всъщност на всяка обществена и професионална прослойка. Авторът, ползвайки статистически и социологически данни, доказва не само че създаването на стереотипи е вредно и необосновано, но и, че склонността към такова поведение е разпространена и сред университетски преподаватели, политици, учени, представители на елита, на хора от всякакви партии и с различни професионални поприща.

Ключови думи: стереотипи, предразсъдъци, свободно общество, обществен дебат, социални прослойки, елит, образование, статистика, социологически проучвания

* Носител на катедра, учредена от настоятелите на Тексаския университет в Остин, на името на Алис Макийн Янг., Тексаски университет в Остин. Благодарен съм на Патриша Кейн, Джо Фейгин, Джоузеф Хом, Санфорд Левинсън, Каролин Поу, Лукас Пау, Фред Шауер и Тереза Съливан за коментарите по предишните чернови, както и на Марк Уор за това, че ме запозна със социално-научната литература за изнасилванията. По-голямата част от тази статия написах по време на един много приятен семестър в Юридическия факултет на Мичиганския университет, където Одри Андерсън ми оказа ценна изследователска помощ.

Тук трябва да отбележа и огромното си уважение към съредактора на това списание, Сузана Шери, която избра да публикува тази статия въпреки острата критика към кратък пасаж от собствените ѝ трудове. Съгласихме се да не се съгласим по отношение на съдържанието на този пасаж. Моето обяснение за това несъгласие е, че дори най-отворените хора могат да станат жертва на стереотипи по определени въпроси.

Поучително е да сравним отговора на редакцията на професор Шери с този на *Yale Law Journal*. Изпратих по-ранна версия на тази статия в Йейл като отговор на статия, която се появи в последния брой на това списание. Редакцията така и не потвърди получаването на ръкописа.

Един от по-нелицеприятните модели на човешкото поведение е склонността ни да създаваме стереотипи за тези, с които не сме съгласни, за тези, чиито интереси са в противоречие с нашите, или за тези, които просто са различни от нас. Подобни стереотипи създават и засилват предразсъдъци, изкривяват политиката, политическите и конституционни дебати. Тези злини, разбира се, са добре известни, те са основна част от расизма, сексизма и дискриминацията срещу лесбийките и гейовете. Но изглежда, че не сме обобщили поуките от тях.

Сред образованите слоеве, които са най-чувствителни към опасностите, свързани с най-широко осъжданите стереотипи, процъфтяват други стереотипи и предразсъдъци. Уважавани учени и журналисти, както и уважавани списания, които се гордеят със своята толерантност, публикуват необичайни изявления за групи, които не са успели да спечелят симпатиите на интелектуалците.

В този кратък коментар искам да илюстрирам въпроса с няколко ясни примера. Някои от тях са свързани с религията, а други – с множество политически и класови пристрастия. Това в никакъв случай не са единствените примери, проблемът е широко разпространен. Много от нас, вероятно даже повечето от нас, действаме въз основа на неизяснени и непроучени предположения, които биха били също толкова обидни, ако ги публикуваме незавоалирани с евфемизми. Отпечатани или не, явни или завоалирани, тези стереотипи разяждат социалната тъкан. Единственият начин да се противопоставим е да ги изтъкнем и да се осведомим за тях.

Една от групите, които все още могат спокойно да бъдат обиждани, са дълбоко религиозните хора. Протестантите фундаменталисти, евангелистите и католиците са все още прицел на присмех в много кръгове. Майкъл Смит е събрал многобройни антирелигиозни пасажии в становища на Върховния съд¹, един от които е цитат от антикатолически трактат, насаждащ омраза².

Сузана Шери, която пише за *Michigan Law Review* (Мичигански преглед на правото), приравнява фундаменталистките законодатели с расистките училищни съвети: „Все още

¹ *Michael E. Smith*, *The Special Place of Religion in the Constitution*, 1983 *Sup. Ct. Rev.* 83, стр. 98 – 100.

² *Lemon v. Kurtzman*, 403 U.S. 602, 635 n.20 (1971) (Дъглас потвърждава), цитат от *Loraine Boettner*, *Roman Catholicism* 360 (Presbyterian & Reformed Publ., 1962). За описание на книгата на Лорейн Ботнер виж *Douglas Laycock*, *Civil Rights and Civil Liberties*, 54 *Chi.-Kent L. Rev.* стр. 390, 418 – 21 (1977).

има расистки училищни съвети в нация, която по принцип смята расизма за нетърпим, фундаменталистки [течение в протестанството, бел. ред.] законодатели в нация, която отхвърля националната религия, и т.н.³ Умелият паралелизъм на изречението съдържа мощни последици. Фундаментализмът е паралелен на расизма като заплаха за конституционните ценности; фундаменталистите се противопоставят на консенсуса срещу национална религия точно както расистите се противопоставят на консенсуса срещу расизма. Ако професор Шери си дава сметка, че законодателите фундаменталисти са защитени от разпоредбата, забраняваща религиозен ценз⁴, тя не дава никаква индикация за това. Също така ако си дава сметка, че малко фундаменталисти желаят национална религия – тя не дава индикация и за това.

Друг пример идва от Роджър Мъд в предаване по националната обществена телевизия, посветено на религиозната свобода. Историк, гост на предаването, обяснява на Мъд, че борбата на Джеймс Мадисън срещу религиозните институции във Вирджиния е зависела от подкрепата на голям брой протестанти евангелисти⁵. Мъд отговаря: „Това наистина е интересен политически съюз... просветени мъже, мъже на разума, обвързани с евангелистите.“⁶ Очевидно Мъд смята, че никой евангелист не може да бъде просветен или разумен човек и че е изненадващо да се установи, че евангелистите биха подкрепили нещо, което един просветен човек с разум би подкрепил.

Подобна мисъл се появява и в коментара на професор Шери, че „божественото откровение и библейският буквализъм са ирационални суеверни глупости“⁷. Това е малко по-различно, защото поне формално атаката е срещу конкретни идеи, а не срещу хората, които ги поддържат. Но острият тон подсказва свързаното с него неуважение към хората, които биха вярвали в такива неща. Тези хора изглеждат ирационални, суеверни и лишени

³ *Suzanna Sherry*, *Outlaw Blues* (Book Review), 87 *Mich. L. Rev.* стр. 1418, 1432 (1989).

⁴ Конституция на САЩ, чл. VI, ал. 3. („...като за заемане на държавна или обществена длъжност в Съединените щати не се изисква религиозен ценз.“). Обхватът на хипотезата на тази разпоредба е разгледан в *Torcaso v. Watkins*, 367 U.S. 488 (1961).

⁵ За относимата история, включително за ролята на евангелистите виж: *Thomas E. Buckley*, *Church and State in Revolutionary Virginia, 1776-1787* (U. Virginia Press, 1977); *Thomas J. Curry*, *The First Freedoms: Church and State in America to the Passage of the First Amendment* (Oxford U. Press 1986); *Michael W. McConnell*, *The Origins and Historical Understanding of Free Exercise of Religion*, 103 *Harv. L. Rev.* 1409 (1990).

⁶ „Свещените битки на Върховния съд“ (The Supreme Court's Holy Battles), излъчено по национална телевизия на 19 септември 1989 г. (видеозапис е достъпен на видеокасета от колекцията на Правна библиотека Тарлън, Тексаския университет в Остин).

⁷ *Sherry*, 87 *Mich. L. Re.*, на стр. 1427 (цитирано в бележка № 3).

от разум. Този намек е в съответствие с по-личната ѝ атака срещу фундаменталистски настроените законодатели.

Проучванията показват, че по-голямата част от населението вярва в божественото откровение. Около 83% от тях се чувстват изключително близки или донякъде близки с Бога, 86% вярват, че Библията е боговдъхновена, а 37 % вярват, че „Библията е истинското Божие слово и трябва да се приема буквално, дума по дума.“⁸ Каквото и да мислим за достойнствата на тези вярвания, милионите американци, които ги изповядват като цяло не се държат ирационално или суеверно.

Академичната враждебност към сериозната религия е част от една по-голяма културна пропаст в съвременното общество. *Wall Street Journal* осъжда либералите с лимузини, групите от Белтуей (политик, лобист или друго лице, което е политически изолирано от останалата част на страната поради откъснатостта на професионалния живот във Вашингтон, окръг Колумбия. Отнася се за I-495, магистралата около Вашингтон, окръг Колумбия *бел. преводач*) и любителите на белите вина и сиренето Брий. Хората, към които са насочени тези етикети, осъждат „рейгъновците“, твърдоглавците, белите етноси или, възрастните хора (ако са над определена възраст) – от типа Арчи Бънкър (любимият стол на човек в дома му *бел. преводач*). Някои от тези етикети са насочени към сбор от нагласи, други – към конкретна група, и нито един от тях не се използва с прецизност. Но и от двете страни тези етикети възплъщават набор от политически и културни стереотипи: цяла група хора имат едни и същи „лоши“ идеи и тази цяла група хора е „опасна“. Точно колко крайни могат да бъдат тези стереотипи илюстрира забележителният анекдот на Уенди Браун, публикуван в *Yale Law Journal*.⁹

Анекдотът е следният: на връщане от преход дълбоко в Сиера Невада професор Браун открива, че колата ѝ не пали.¹⁰ Тя се обръща за помощ към намиращ се наблизо човек, който прекарва следващите два часа в опити да ѝ помогне да запали колата си. Нейният благодетел е културно и политически много различен от професор Браун. Той носи шапка с емблема на Националната асоциация за оръжията, намира се там, за да

⁸ *Dennis A. Gilbert*, *Compendium Of American Public Opinion* стр. 304 – 306 (Facts on File Publications 1988).

⁹ *Wendy Brown*, *Guns, Cowboys, Philadelphia Mayors, and Civic Republicanism: On Sanford Levinson's The Embarrassing Second Amendment*, 99 *Yale L.J.* стр. 661 (1989).

¹⁰ Анекдотът е поместен на стр. 666 – 67.

проучва горите за своя ловен клуб, пие бира и чете порнографско списание, а върху неговото Уиннебаго (вид каравана *бел. преводач*) е монтирана сателитна чиния.

Професор Браун очевидно не одобрява всички тези неща, което е нейно право. Докато това е прекрасна история за най-доброто от Америка – двама непознати, които не са съгласни по нито един въпрос, пренебрегвайки различията си за политиката, принадлежността към различен пол, социална икономическа прослойка, си сътрудничат в пустинята, за да решат сериозен проблем, пред който е изправен само един от тях. Ако Токвил беше там, непременно щеше да докладва тази история на читателите си във Франция.

Но, разсъждава професор Браун, за щастие с нея са били трима приятели. Ако се беше сблъскала с този мъж сама в гората, „щеше да я обземе един голям и основателен страх – от изнасилване“¹¹. Вероятно би изпитала този страх, защото изнасилването е толкова ужасно, че дори и малкият риск е голям, и то защото по всяко време, и с всеки мъж, който не е добре познат и на когото не се доверява напълно, има някакъв статистически риск от изнасилване. Напълно съм съгласен, че изнасилването е ужасно, че е имало някакъв риск, че *ако* мъжът е имал склонност към изнасилване, изолацията и оръжието биха предоставили благоприятна възможност и следователно биха увеличили риска, и че професор Браун би била наивна, ако не отчете този риск. Ако нейната гледна точка се ограничаваше до този универсален риск, тя не би предизвикала коментари.

Въпреки това е показателно, че този общ страх от изнасилване от всеки непознат мъж е аналогичен на страха от уличната престъпност, който много жители на градовете изпитват, когато срещнат непознат чернокож.¹² И двете опасения прехвърлят върху всички членове на една голяма прослойка от населението опасностите, свързани със статистическия риск, произтичащ от неправомерното поведение на малка част от тази група. Това е сърцевината на стереотипите – да се приписват на всички членове на дадена група лошите черти на малцина.

Страхът от непознати чернокожи е считан за расистки и е малко вероятно да бъде легитимиран на страниците на *Yale Law Journal*. Третирането на всички непознати

¹¹ Пак там на стр. 666.

¹² Виж например писмо до ректора на вестник *N.Y. Times* A26, col. 4 (Aug. 31, 1990).

чернокожи с доловима предпазливост може да бъде напълно рационално за хората, които не желаят да рискуват, но то е осъдително, защото увеличава значително расовата изолация и налага остракизъм на всички чернокожи, които в огромното си мнозинство спазват законите.¹³ По подобен начин, колкото и да е рационално жените да вземат предпазни мерки срещу непознати мъже, видимото третиране на всички мъже като потенциални изнасилвачи причинява вреди на невинното мнозинство и допълнително влошава отношенията между половете. Каквито и предпазни мерки да са необходими, важно е да се прави разлика както в мисленето, така и в реториката между две предложения: (1) Някои мъже са потенциални изнасилвачи и тъй като е невъзможно да се каже кои точно, винаги съществува известен риск. (2) Всички мъже са потенциални изнасилвачи. Предложение (1) е вярно, но предложение (2) не следва от него.

Анекдотът на професор Браун далеч надхвърля всяка една от тези версии. Съпоставянето на нейния страх от изнасилване с личните характеристики на този мъж ясно показва, че при този мъж тя е възприемала риска от изнасилване като значително по-голям от средния. Тя е можела да предположи, че той е вероятен изнасилвач, заради шапката на Националната асоциация за оръжията, ловния му клуб, бирата, сателитната чиния и порносписанието му. Това обвинение е имплицитно заложено в целия анекдот; няма друга причина да се спира на личните му характеристики. По-нататък в текста тя изрично го отбелязва: „През часовете, които прекарах с него, нямах причина да заключа, че уважението му към личността на жените е по-дълбоко от уважението му към живота на елен от Сиера Невада...“ !!¹⁴

В нашето общество наистина има хора, които не изпитват повече уважение към хората, отколкото към животните. Наричаме ги психопати и когато действат според импулсите си и ги заловим, ги затваряме. Те са предимно мъже, но доколкото мога да преценя, са съвсем малък процент от населението. Какви са доказателствата, че този човек е бил психопат? Ами шапката на Националната асоциация за оръжията, ловният клуб, бирата, сателитната чиния и порнографското списание.

¹³ За доказателствата за психологическите вреди виж: *Joe R. Feagin, The Continuing Significance of Race: Antiblack Discrimination in Public Places*, 56 *Am. Soc. Rev.* стр. 101 (1991).

¹⁴ *Brown*, 99 *Yale L.J.* на стр. 666 (удивителните са добавени) (цитирано в бележка № 9).

Имаме и доказателства, че той е прекарал два часа от ограниченото си време в планината, за да помогне на непознат човек да поправи колата си. Непознатият е жена и той е отделил от времето си, за да ѝ помогне; това е причина да заключим, че той уважава жените повече от елените. Това, че е предложил да ѝ помогне, не е решаващо, тъй като се срещат разкази за мъже, които помагат на жена и след това я изнасилват. Но не са налични доказателства, че благодетелят на професор Браун е бил такъв мъж. Той просто ѝ е помогнал.

Това не му е спечелило никакво предимство в нейните очи, нито е послужило като доказателство, че той уважава жените повече от елените. Нищо в индивидуалното му поведение не е могло да преодолее стереотипа на професор Браун за него. Ако твърдо вярвате, че чернокожите са мързеливи, трудолюбивият чернокож не е „никаква причина да се заключи“ обратното. Или той е изключение, или трудът му е невидим за вас. За професор Браун, членовете на Националната организация за оръжията с порнографски списания са потенциални изнасилвачи, които мислят жените за животни, а индивидуалните черти и поведение са невидими за нея, дори когато я облагодетелстват лично.

Описанието на професор Браун за нейния благодетел набляга на политическите им разногласия, но в историята има и важни елементи на класово пристрастие, особено в сравнението между неговите любими бира и телевизия и нейната предпочитана ната храна за преходи (обикновено в такава смес се съдържа комбинация от стафида, фъстъци и шоколад *бел. преводач*) и Ницше. Колкото и героична да е работническата класа на теория, нейните членове са нескончаемо разочарование за много учени. Те не вярват в това, в което вярват учените, не четат това, което четат учените, и не избират развлеченията, които избират учените. Освен това са широко считани за нетолерантни. Но доколкото мога да преценя, никоя прослойка и никоя политическа фракция не доминира на пазара на нетолерантността.¹⁵

¹⁵ За други гледни точки към класовите предразсъдъци и свързаните с тях етнически предразсъдъци виж: *Andrew M. Greeley, Why Can't They Be Like Us: America's White Ethnic Groups* (E.P. Dutton, 1971); *Michael Lerner, Respectable Bigotry*, 38 *Am. Scholar* стр. 606 (1969). За колекция от други уязвяващи епитети, отправени към притежателите на оръжия в политически дебати, публикации в пресата и научна литература виж: *Don B. Kates, Guns, Murders, And The Constitution* 6-9, стр. 11 – 14 (Pacific Research Inst., 1990).

Приятелите, които прочетоха тази статия в ръкопис, реагираха различно на анекдота на професор Браун. Някои читатели и от двата пола го намираха за възмутителен; други читатели и от двата пола предлагаха оневиняващи обяснения. Патриша Кейн съобщава за различно разпределение на реакциите.¹⁶ Според нейния опит повечето мъже се възмушават от този анекдот, а повечето жени са възмутени от мъжката реакция. И двамата обобщаваме на базата на малки и непредставителни извадки; никой от нас не разполага с прецизно проучване на корелациите на реакциите към анекдота на Браун. Но намирам, че аз разполагам с набор от по-разнообразни политически реакции. Струва ми се ясно, че най-основната променлива, която предизвиква различните реакции не е полът, а политиката. Либералите индивидуалисти феминисти и от двата пола се възмушават от анекдота на Браун, но някъде по линията от либералния индивидуализъм към феминизма, обвързан с класовото подтисничество, хората започват първо да търсят оправдания, впоследствие да не демонстрират никакви притеснения от анекдота и накрая да се ядосват, че някой би могъл въобще да бъде обиден.

Предложените оневиняващи обяснения на анекдота на Браун са показателни сами по себе си. Един читател казва, че професор Браун говори за чувствата си, а не за обективно повишение на риска. Друг каза, че може би тя е говорила за малко вероятно увеличение на риска, но дори и малкото увеличение е значително, когато рискът е толкова ужасен, колкото изнасилването.

Крайната субективност на първото обяснение контрастира рязко с математическата строгост на второто. И двете обяснения идват от уменията на моите читатели за защита на тези; нито едно от тях не идва от очевидния смисъл на текста на Браун. Това са същите обяснения, които се посрещат с насмешка, след като публична личност каже нещо за етническите малцинства. Ако искреността на професор Браун прави обективните данни неуместни, тогава искрените чувства на потвърдените расисти са също толкова валидни и правят обективните данни също толкова неуместни. Да се оправдават клевети срещу някои групи, като същевременно се дава възможно най-лошият прочит на всяка реална или въображаема срещу други групи, илюстрира проблема, който описвам, допълнително.

¹⁶ *Patricia A. Cain, Feminist Legal Scholarship, 76 Iowa L. Rev.*- (1991) (предстоящо). Моят разказ за възгледите на професор Кейн се основава на няколко разговора и устно представяне на нейния доклад.

Полезно е да помислим как би била разказана историята, ако колата на професор Браун се беше повредила в Харлем, а не в планината. Да предположим, че нейният благодетел е бил млад чернокож мъж с радикална политическа ориентация, и да предположим, че е носил пистолет, бира, порнографско списание и бумбокс. Убеден съм, че нейното изложение щеше да бъде съвсем различно. Нейният страх от изнасилване или не би се появил в авторитетно научно списание, или щеше да бъде представен като признание и да подчертае съвсем различна поука. Смисълът щеше да бъде: „Той дойде само за да ми помогне, а аз се страхувах да му позволя; вижте как страхът и расизмът изкривяват цялото ни общество.“ Смисълът нямаше да бъде: „Аз бях принудена да го помоля за помощ и добре, че не бях сама, иначе той можеше да ме изнасили.“

Някои читатели несъмнено си мислят, че стереотипите за чернокожите, жените или дори за белите мъже се различават съществено от стереотипите за членовете на Националната организация за оръжия, евангелистите или читателите на порносписания. Членовете на Националната организация за оръжия, евангелистите и читателите на порно са доказали, че имат индивидуални убеждения или най-малкото вкус, който ги прави различни по някакъв съществен начин от хората, които не демонстрират същите убеждения или вкус. Но всеки отделен чернокож, жена или бял мъж може да се различава дори от статистически точно обобщение за групата, в която е роден.

Тази разлика е реална. Разумно е да се заключи, че професор Браун и нейният благодетел от Националната организация за оръжия имат принципни различия по отношение на оръжията, лова и порнографията. Вероятно те не са съгласни и по отношение на сексуалните роли, но този извод не е толкова сигурен.¹⁷ Напълно легитимно е да се приемат сериозно техните несъгласия и всеки от тях да спори за вредите, които възгледите и поведението на другия могат да причинят на други индивиди или на обществото като цяло. Също толкова легитимно е вярващите и невярващите да възприемат сериозно своите разногласия.

Това, което е нелегитимно е да се приеме, че тези реални различия предполагат други, по-оскърбителни различия, включително склонност към престъпления. Милиони

¹⁷ Проведено проучване не открива връзка между притежанието на оръжие и отношението към феминизма. Виж текста към бележка № 36.

американски мъже притежават оръжия, ходят на лов, пият бира и четат порнографски списания. Групата, към която е насочена инсинуацията на Браун, включва баща ми, свекъра ми и повечето мъже от работническата класа, които познавах като младеж. В повечето случаи те бяха достойни човешки същества, които се бореха да издържат семействата си и имаха малка част от властта и статута, на които Уенди Браун се радва като щатен професор. В ретроспекция не мисля много за сексуалната им политика, въпреки че поне един от тях е отгледал изключителна дъщеря. Но е огромен скок, от политиката им и социалната им прослойка, да се прави заключение относно склонността им към изнасилване. Много малко мъже, от която и да е социална прослойка, изнасилват непознати в изненадващи нападения или приравняват жените с елените, които ловуват. Има название за умствения процес, който приписва на такава голяма група злото на няколко, от нейните членове. Названието е фанатизъм.

Лесно е да бъдем толерантни към маловажни различия. Но всички ние сме склонни да мислим най-лошото за хората, които не са съгласни с нас по наистина важни въпроси. Склонни сме да приемем, че опонентите ни са следвали същата верига от разсъждения като нас, така че ако отхвърлят нашето заключение, те трябва да отхвърлят и основополагащата ни предпоставка. Ако те вярват в *това* попълнете някое убеждение, което наистина ви разстройва, тогава те трябва да вярват и в още по-лоши неща, а ако вярват в такива лоши неща, вероятно ще действат според тях. Всички ние сме мислили по този начин, а понякога сме говорили или писали по този начин. Не изключвам себе си.

Набиращите средства чрез дарения по пощата се възползват от тези стереотипи, засилват ги и печелят от тях.¹⁸ Много по-лесно е да се съберат пари за борба с дявола, отколкото да се съберат пари за регулиране на баланса на интересите между две групи американци, които споделят едни и същи основни ценности. Стереотипизирането на опонента прави по-лесно поставянето на етикети в даден спор. Емоционално е да наречеш някого расист или вероятен изнасилвач, атеист или комунист, преследвач или фанатик. Готовността да се използват такива етикети може да сплаши някои опоненти и да ги накара да замълчат.

¹⁸ Виж *E. J. Dionne*, Politics: To Give the Devils Their Due, It Pays From a Fundraising Standpoint to Have Them Around, N.Y. Times A24, col. 5 (May 23, 1989).

Но тези стереотипи също така отравят обществения дискурс, изкривяват разбирането ни за действителните различия между нас и намаляват шансовете дори за частичното им изглаждане. Тези стереотипи разрушават връзките на взаимна загриженост и уважение, които държат заедно едно плуралистично общество. Тези връзки вече достатъчно са разтегнати от добросъвестното несъгласие и простите желания за промяна. Веднъж в нашата история те са се късали напълно, а някои малцинствени групи са били поставени извън тяхната защита за дълги периоди от време. Но като цяло тези връзки са издържали. Благодарение на тях не е учудващо, когато американците от „противоположните краища на политическата и културната вселена“ си помагат един на друг.¹⁹

Да се подриват тези връзки без нужда е опасно. И не бива да си правим илюзии по отношение на това кой е най-застрашен. Във всеки изблик на нетолерантност, при всяко намаляване на взаимната загриженост и уважение, слабите и потиснатите ще пострадат повече от силните и доминиращите. Тези, които са най-застрашени от стереотипи и предразсъдъци, имат специални причини да избягват да се позовават на собствените си стереотипи и предразсъдъци по отношение на другите.

Допълнение

С риск да се отклоня от темата, се чувствам задължен от читателските коментари да съобщя някои от наличните социологически данни за стереотипите, въплътени в анекдота на професор Браун. Подчертавам че данните в това приложение не са водещи по отношение на принципната ми позиция! Изначално погрешно е да се мисли за хора с различни политическите или културните ценности като склонни към изнасилване или друго зло. Това е в сила, независимо от общата честота на изнасилванията, и дори ако изнасилването настъпва малко по-често сред конкретните политически или културни групи, отколкото сред общото население. Въпросът, който повдигам, е не дали

¹⁹ Цитатът е от *Brown*, 99 *Yale L.J.* стр. 666 (цитирано в бележка № 9).

истинският риск е 10%, 1% или 1/10 от 1%, а по-скоро че е погрешно да се приписва опасната склонност на другите 90%, 99% или 99,9%.

Кумулативният риск от изнасилване през целия живот е значителен, но рискът при всяка една среща с непознат мъж е неизчислимо малък. Най-големият набор от данни е четиринадесетгодишното обобщаване на данни от Националното изследване на престъпността, проведено от Министерството на правосъдието²⁰. На повече от сто хиляди анкетиранни годишно, половината от които жени, всички на възраст над 12 години, са задавани поредица от въпроси за това дали са били жертви на престъпления през предходната година. Отчетената годишна честота на изнасилванията и опитите за изнасилване е 1,6 на 1000 жени, или 1/6 от 1%²¹. Във въпросника на проучването „устната заплаха“ за изнасилване се счита за опит²², а в по-ранна публикация, базирана на първите десет години от тези данни, 25% от докладваните инциденти са били посредством устни заплахи²³. За целия четиринадесетгодишен период годишният брой на извършените изнасилвания сред общото женско население на възраст 12 и повече години е 0,6 на 1000, или около 6/100 от 1%.²⁴

Само около половината от тези инциденти са били докладвани на полицията²⁵. По този начин проучването допринася в голяма степен за коригиране на недостатъчното отчитане на изнасилванията в официалната статистика за престъпността. Все още обаче има известно занижаване на данните в проучването. По –малко мащабно проучване в Сан Хосе е установило, че една трета от изнасилванията, за които е съобщено в полицията, не са били съобщени на анкетьорите, когато въпросникът на изследването е бил попълнен покъсно от жертвите²⁶. Няма надежден начин да се оцени процентът на жертвите, които не съобщават нито на полицията, нито на интервюиращите. Ако завишим данните от проучването с една трета въз основа на проучването в Сан Хосе, и с още една трета като чисто предположение за изнасилванията, за които не е съобщено нито на полицията, нито

²⁰ *Caroline Wolf Harlow*, Female Victims of Violent Crime (U.S. Dept. of Justice, 1991) ("Female Victims").

²¹ Пак там, Таблица 13.

²² Пак там на стр.10.

²³ U.S. Dept. of Justice, The Crime of Rape, Bureau of Justice Statistics Bulletin 5 (1985).

²⁴ *Harlow*, Жертви от женски пол в Таблица 13 (цитирана в бележка № 20).

²⁵ Пак там, Таблица 18.

²⁶ City of San Jose Law Enforcement Assistance Administration, San Jose Methods Test Of Known Crime Victims (1972).

на анкетъора, годишният процент на изнасилванията, опитите за изнасилване и вербална заплаха за изнасилване нараства до 2,8 на 1000 души, или малко над 3/10 от 1%.

Проучването отчита специфични за възрастта и расата проценти за седем възрастови групи.²⁷ Най-високият коефициент е 5,5 на 1000 при чернокожите жени на възраст 20-24 години. В групите, които включват най-много жени учени, процентът е 2,3 на 1000 за белите жени на възраст 25-34 години и 0,6 на 1000 за белите жени на възраст 35-49 години. Ако направим опростяващото допускане, че докладваният процент за всяка възрастова група се отнася за всяка възраст в групата, и ако след това съберем специфичните за всяка възраст проценти, ще получим груба оценка на риска от изнасилване през целия живот. Тези данни от проучването сочат, че от 12 до 80-годишна възраст 85,4 от всеки 1000 жени, или около 8,5%, ще преживеят изнасилване, опит за изнасилване или вербална заплаха за изнасилване. Малко над една трета от тези жени, или около 3% от населението, ще преживеят довършено изнасилване. Ако увеличим тези цифри с една трета и след това с още една трета като груба оценка на премълчаните случаи, ще получим 15,2 % риск през целия живот за изнасилване, опит за изнасилване или устна заплаха за изнасилване и 5,2 % за довършено изнасилване²⁸.

Оценката на риска от изнасилване при жените през целия им живот не е оценка на процента на мъжете, които ще изнасилват. Голям брой изнасилвания се извършват от малък брой серийни изнасилвачи.²⁹ Няма начин да се определи количествено този фактор, но процентът на мъжете, които изнасилват и следователно вероятността благодетелят на професор Браун някой ден да извърши или да направи опит за изнасилване, трябва да е много по-малък от процента на изнасилените жени.

Тези цифри от Националното изследване на престъпността са значително по-ниски от цифрите, които обикновено се цитират във феминистката литература. Причините за

²⁷ *Harlow, Female Victims*, стр. 8 (цитирано в бележка № 20).

²⁸ Грешка в закръгляването на данните от проучването прави съотношението между извършените изнасилвания и опитите за изнасилване двусмислено, което леко засяга това изчисление. Проучването отчита коефициенти на 1000 жени от населението от 0,6 завършени изнасилвания, 1,1 опита за изнасилване и 1,6 общо. Пренесено до две десетични дробни, съотношението между завършените и опитаните изнасилвания може да бъде най-ниското – 0,55 към 1,10 (,33) или най-високото – 0,59 към 1,06 (,36). Цифрите в текста използват медианната възможност от 0,57 към 1,08, или 0,35.

²⁹ *Gene G. Abel, Mary S. Mittelman & Judith V. Becker, Sexual Offenders: Results of Assessment and Recommendations for Treatment*, in *Mark H. Ben-Aron, Stephen J. Hucker, and Christopher D. Webster*, eds., *Clinical Criminology: The Assessment and Treatment of Criminal Behavior* (Univ. of Toronto, 1985).

това разминаване са сложни и не съвсем ясни. Но аз съм склонен да се съглася с Сюзън Естрич, която заключава, че разликата е „до голяма степен въпрос на дефиниция“. ³⁰ Повечето жени изглежда не определят като изнасилване редица форми на сексуален натиск при срещи и интимни връзки, които феминистките учени определят като изнасилване.³¹ Процентът на мъжете, които биха се възползвали от нечестно предимство в ситуация на среща, вероятно е много по-голям от процента на мъжете, които биха изнасилили непозната. Каквото и да мислим за моралната стойност на това разграничение, изглежда, че голям брой мъже и жени възприемат ситуацията като съвсем различни. Естрич начева разрешението на проблема, като дефинира степени на изнасилване или по-леки престъпления.³²

Този спор по дефинициите не е от значение за анекдота на Браун. Професор Браун не е била в ситуация на романтична среща; това, от което се е страхувала, е изнасилване от непознат под дулото на пистолет. Данните от Националното изследване на престъпността изглежда предоставят най-добрата налична оценка на този риск. Проучването отчита всеки инцидент, който жертвата определя като изнасилване или опит за изнасилване, и със сигурност малко жени биха определили изнасилването от непознат под дулото на пистолет като нещо различно от изнасилване.

Няма доказателства, че ловците или любителите на оръжия са непропорционално склонни към изнасилване. Проведено проучване не открива връзка между докладваните случаи на изнасилване и броя на издадените разрешителни за лов в дадена юрисдикция;³³ друго проучване открива статистически значими *отрицателни* корелации след отчитане на популацията.³⁴ Трето проучване не открива връзка между изнасилванията и броя на

³⁰ *Susan Estrich*, Rape, 95 Yale L.J., стр. 1087, 1169 (1986).

³¹ Виж пак там на стр. 1161-69. За някои от въпросите и определенията, използвани в изследванията, цитирани във феминистката литература, виж *Neil Gilbert*, The Phantom Epidemic of Sexual Assault, стр. 103 The Public Interest стр. 54, 57-61 (Spring 1991). За въпросите и определенията, използвани в Националното изследване на престъпността, виж Harlow, Female Victims на стр. 10 (цитирана в бележка № 20).

³² *Estrich*, 95 Yale L.J. на стр. 1179-84 (цитирано в бележка № 30).

³³ *L. Baron & M. Straus*, Legitimate Violence and Rape: A Test of the Cultural Spillover Theory (paper presented at the Eastern Sociological Society meeting, 1985) (цитиран в 1 Attorney General's Commission On Pornography, Final Report 946 (1986)) ("Final Report").

³⁴ *Chris W. Eskridge*, Zero-Order Inverse Correlations Between Crimes of Violence and Hunting Licenses in the United States, 71 Sociology & Social Research стр. 55, 56-57 Таблици 2-3 (October 1986). За други проучвания, показващи липса на връзка или отрицателна връзка между притежанието на оръжие и нивата на насилствени престъпления, виж *David McDowall*, Gun Availability and Robbery Rates: A Panel Study of Large U.S. Cities, 1974-1978, 8 Law & Pol. Q. стр. 135 (1986); *Gary Kleck*, The Relationship Between Gun Ownership Levels and

абонаментите за списания за оръжие и лов.³⁵ Четвърто проучване не открива връзка между притежанието на оръжие и нагласите към феминизма.³⁶ Оръжие се използва само в 9% от всички изнасилвания и опити за изнасилване³⁷ и може да се предположи, че почти всички са извършени с пистолети, а не с ловни оръжия. Но професор Браун е права, че оръжието увеличава шансовете на изнасилвача за успех – оръжие е използвано в 6% от опитите за изнасилване и в 13% от завършените изнасилвания.³⁸

Проучване, проведено във Филаделфия, показва, че изнасилвачът е употребил алкохол в 24% от изнасилванията³⁹, но алкохолът е замесен в много по-голям процент от другите престъпления, свързани с насилие.⁴⁰ Следователно алкохолът като цяло благоприятства престъпленията, включително изнасилванията, но взаимовръзката е по-слаба при изнасилванията, отколкото при другите престъпления. Изглежда никой не е изследвал дали пиещите бира, за разлика от пиещите вино или твърд алкохол, са непропорционално склонни към изнасилване. Също така никой не е изследвал дали собствениците на каравани или сателитни чинии са непропорционално склонни към изнасилване.

Въпросът дали порнографията подтиква изнасилвачите към изнасилване е обект на горещи спорове. Много от противоречивите изследвания са обобщени в доклада на Комисията на главния прокурор по въпросите на порнографията, в който се прави предварителното заключение, че сексуалните престъпления са свързани с излагането на насилствена или девиантна порнография в необичайно ранна възраст.⁴¹ Едно по-ново

Rates of Violence in the United States, in *Don B. Kates*, ed., *Firearms And Violence* 99 (Ballinger Pub., 1984); *Alan J. Lizotte* and *David J. Bordua*, *Firearms Ownership for Spon and Protection: Two Not So Divergent Models*, 46 *Am. Soc. Rev.* стр. 499 (1981); *Douglas R. Murray*, *Handguns, Gun Control Laws and Firearm Violence*, 23 *Soc. Probs.*, стр. 81 (1975).

³⁵ *Scott and Schwalm* (1985) (цитиран без допълнителна информация в 1 Final Report на стр. 948 (цитирано в бележка № 33)).

³⁶ *Arthur L. Stinchcombe*, et al., *Crime And Punishment: Changing Attitudes In America*, стр.113 (Jossey-Bass Pub., 1980).

³⁷ *Harlow*, *Female Victims* в Таблица 25 (цитирано в бележка № 20).

³⁸ Пак там.

³⁹ *Menachem Amir*, *Patterns in Forcible Rape* 99, Таблица 33 (U. Chi. Press, 1971).

⁴⁰ Друго проучване във Филаделфия установява, че 54,4% от извършителите на убийства са употребили алкохол малко преди да убият. *Marvin E. Wolfgang*, *Patterns in Criminal Homicide* 136, Таблица 14 (U. Penn., 1958).

⁴¹ Литературата в областта на социалните науки е разгледана в 1 Final Report at 901-76 (цитиран в бележка № 33). Заключениета са обобщени пак там на стр. 974-76. За критика и защита на доклада виж *Daniel Linz*, *Steven D. Penrod*, & *Edward Donnerstein*, *The Attorney General's Commission on Pornography: The Gaps Between*

проучване установява статистически значима връзка между броя на изнасилванията и продажбата на порнографски списания във всеки щат.⁴² Но корелацията изчезва, когато изследователите изключват склонността към несексуално насилие.⁴³

Следователно има доказателства, че някои изнасилвачи са били повлияни от алкохол или порнография. Тази връзка може да се окаже съществена, когато изнасилвачите са общият знаменател – когато се питаме какъв процент от изнасилвачите пият бира или четат порнографски списания. Но ефектът остава много малък, когато изнасилвачите са в числителя – когато питаме какъв процент от мъжете, които пият бира или четат порнографски списания, извършват или се опитват да извършат изнасилване.

Употребата на бира и четенето на порнографски списания са много широко разпространени. Проучване на „Галъп“ през 1985 г. съобщава, че повече от 90% от американски мъже под 50-годишна възраст „някога“ са чели списание „като Плейбой или Пентхаус“, а около 60% „понякога купуват или четат“ такива списания.⁴⁴ По същия начин около 72% от мъжкото население понякога пие алкохолни напитки⁴⁵, а 86% консумира бира.⁴⁶ Само малък процент от тези мъже някога са изнасилвали или са се опитвали да изнасилват непознат. Взаимосвързаността между бирата и порнографските списания и риска от изнасилване е слаба – толкова слаба, че основната ѝ функция е да създаде стереотип за огромното мнозинство. Каквито и да са вредите от алкохола и порнографията, сериозна грешка е да се смята, че всички тези мъже са склонни към изнасилване при случайна среща.

Преводът е на Александра Ковачева, редактиран от Съдебно право

"Findings" and Facts, 1987 Am. B. Foundation Research J. 713; Frederick Schauer, Causation Theory and the Causes of Sexual Violence, 1987 Am. Bar Found. Res. J. 737.

⁴² *Larry Baron and Murray A. Strauss*, Four Theories of Rape in American Society: A State-Level Analysis, стр. 182-86 (Yale U. Press, 1989).

⁴³ Пак там на стр.186-87.

⁴⁴ I Final Report на стр.920 (цитиран в бележка № 33).

⁴⁵ Gallup Report № 258 на стр. 9 (март 1987).

⁴⁶ U.S. Dept. of Commerce, Statistical Abstract Of The United States 125, Таблица 204 (110-то издание 1990).